

ОСОБЛИВОСТІ АКРЕДИТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

© А. Шевцов¹, Н. Подольчак², 2017

¹Департамент атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування Міністерства освіти і науки України,
Київ, Україна

²Національний університет „Львівська політехніка”, Львів, Україна

Усі акредитаційні організації поділяються на 6 регіональних, які перевіряються та визнаються Федеральним департаментом освіти США (USDE) та більше 100 недержавних, які визнаються Радою з акредитації в системі вищої освіти (SNEA) або іншими схожими недержавними організаціями [1].

В процесі поїздки вдалось розвіяти низку міфів, а саме:

Міф №1: відсутність акредитації у провідних ВНЗ – Гарвард університет, Бостонський університет, Массачусетський інститут технологій, Техаський університет. Однак, відвідання згаданих ВНЗ та ознайомлення із практикою їхньої акредитації показало, що провідні ВНЗ проходять акредитацію як загальноінституціональну, так і програмну.

Міф №2: простота процесу акредитації та мінімальний рівень бюрократії. Натомість процес акредитації досить складний, на перевірку приїжджають добре підготовлені 6-10 експертів, які є повністю незалежними і які чітко перевіряють проблемні місця ВНЗ. Сам же звіт університету готується від 1,5 до 2 років і містить від 100-500 сторінок.

Міф №3. чіткість акредитаційних індикаторів та показників. У акредитаційних стандартах практично відсутні кількісні показники. Перевіряються самі процеси як вони побудовані, наскільки забезпечують стабільну роботу ВНЗ і дають змогу кожного разу покращувати діяльність ВНЗ. Контролюється та досягається баланс між інноваційністю та якістю діяльності ВНЗ.

Міф №4: швидкість акредитаційної процедури. Як показало вивчення практичного досвіду, процедура може затягуватись аж до 3 років і як мінімум триває півтори року.

Міф №5: відсутність поточного моніторингу та контролю з боку державних органів влади та акредитаційних організацій. ВНЗ здають кожні 5 років проміжний звіт по акредитації, крім того існує державна інспекція, яка перевіряє державні ВНЗ та здійснює моніторинг діяльності усіх ВНЗ.

Не все так ідеально в американській системі акредитації. На сайтах та форумах по акредитації в США піднімаються в основному такі недоліки та проблеми: обмеження розвитку інституцій та інноваційності, здорожчення вартості навчання через високу вартість проведення акредитації, спільність стандартів призводять до стандартизації та пригнічення ідентичності в освіті, „секретність” акредитації, бюрократична обтяжливість та нав’язливість, прояв конфлікту інтересів зацікавлених груп, відсутність чітких індикаторів проведення акредитації тощо.

Існування виокремлених проблем свідчить, що недоцільно повністю копіювати систему акредитації, однак основні переваги слід використати в реформуванні вітчизняної системи акредитації.

В Україні ми маємо унікальний шанс із прийняттям нового Закону України „Про вищу освіту” почати будувати нові процеси практично із початку, враховуючи переваги та досвід існуючих систем акредитації. Головне при цьому не відступити та не втратити базові принципи, а саме: неупередженість, незалежність, професійність та прозорість. Побудова нової системи акредитації на цих принципах дасть змогу підвищити якість освіти та реалізувати інновації, які є буденністю для західної системи освіти. Коли на заході експерти вважають, що проведення акредитаційної процедури є блокуванням розвитку інновацій у сфері освіти, то впровадження акредитації в Україні на даний момент на рівні західних стандартів дала б змогу значно підвищити конкурентоспроможність вітчизняної освіти та змусила б вітчизняні ВНЗ покращити індикатори діяльності.

Ключовим позитивним аспектом в системі акредитації США є її незалежність від діяльності ВНЗ та держави, а саме фінансова незалежність від державних органів влади та організаційно-управлінська від ВНЗ. Така

незалежність дає змогу забезпечити неупередженість процедур акредитації, її прозорість та відкритість. Слід відзначити, що акредитаційні організації також змушені проходити процедури власної акредитації в урядових чи неурядових організаціях.

При цьому основним елементом незалежності є процедура формування та визначення експертів для проведення акредитаційної перевірки діяльності ВНЗ. Експерт виїжджає на перевірку у ВНЗ, його вміння та знання стають вирішальними при підготовці звіту по проведеній експертизі, він формує сукупність недоліків та проблем, які виявив, а отже фактично в більшості випадків і визначає рішення по наданні статусу ВНЗ (акредитований або ні).

Експерти в США формуються за іншим принципом аніж в Україні. Експерти в США часто не є представниками академічного середовища, тобто вони можуть бути успішними менеджерами підприємств, функціонерами громадських організацій, підприємцями, юристами, представниками інших професій, які пройшли необхідний рівень навчання, а також за своїми моральними принципами можуть і хочуть виконувати обов'язки експертів.

Практично у всіх акредитаційних організаціях як регіональних, так і національних експерти, які залучені до виїзної перевірки працюють на громадських засадах. Приймаюча сторона лише оплачує витрати на проживання та добові. Тобто експерт витрачає свій час на виконання фактично громадської роботи. Крім того експерт повинен пройти попереднє навчання щодо проведення експертизи та акредитації, яке організовується функціонерами акредитаційної організації. Тобто витратити додатковий час без отримання матеріальної винагороди. Слід окремо наголосити, що в жодній із близько 100 акредитаційних організацій у США не має проблем із формуванням груп незалежних експертів.

Іншим відмінним аспектом є велика кількість акредитаційних установ, які змушені конкурувати між собою, що стимулює їх активно впроваджувати не тільки контролюючі функції, але й допоміжні для ВНЗ та маркетингові. ВНЗ мають змогу отримувати інформацію про кращі приклади діяльності на ринку освітніх послуг, аналітичні бази для розвитку освітніх послуг, безкоштовно консультують, ВНЗ у своїх рекламних матеріалах вказує назву акредитаційної організації, яка проводила акредитацію тощо.

Акредитаційні організації надають інформацію при самооцінюванні як виконати встановлені стандарти, проводять тренінги для експертів та зацікавлених груп, які дають змогу підвищити кваліфікаційний рівень у сфері діяльності та управління ВНЗ, відповідають на поточні запити адміністраторів ВНЗ щодо розв'язку проблемних питань із підвищення якості освіти тощо.

Нажаль в Україні поняття якості у діяльності ВНЗ за роки незалежності набуло скоріше спотвореного характеру. З позицій керівників та адміністраторів ВНЗ якість перевіряється шляхом контролювання правильності заповнення різноманітних журналів обліку навчальних годин, тем занять, відвідування студентами занять, взаємовідвідування лекцій викладачами тощо. Однак, не завжди найкращим чином оформлені та підготовлені усі ці документи свідчать про якість підготовки студента чи якість діяльності певного підрозділу чи ВНЗ в цілому. А частіше навіть навпаки, витрачаючи достатньо багато часу на бюрократичні документи, викладачам та адміністраторам не вистачає ресурсів для удосконалення навчально-виховного чи інших процесів. Додавши до цього відсутність стимулювання для інноваційного розвитку та жорсткість бюрократичних процедур, ці чинники остаточно відбивають бажання щось розвивати та удосконалювати. Однак нам слід твердо переносити акценти на компетентності студента, створення інноваційних навчальних програм, розвитку наукової діяльності тощо, що стане запорукою активізації ВНЗ [2].

При цьому як акредитаційним організаціям, так і самому ВНЗ слід створити систему поточного моніторингу, оскільки кінцеві звіти не завжди дають можливість адміністраторам щось поміняти в роботі ВНЗ.

1. Шевцов А.Г. Акредитація ВНЗ та діяльність акредитаційних організацій у Сполучених Штатах Америки / А.Г. Шевцов, Н.Ю. Подольчак. – Львів, 2015. – 70с. 2. Подольчак Н.Ю. Розвиток вищих навчальних закладів / Н.Ю. Подольчак, В.Я. Гаврилюк. – Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 184с.